

Premier március 24-én

BRECHT: A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR

A Lenin körút felől még zártak a kapuk, szürke lepel takarja a zsölygesorokat. A színpadon azonban már készen állnak *Szinte Gábor* díszletei. *Ádám Ottó* rendező csendben figyel a nézőtéren, s a színészek ezen a próbán már végigjátsszák Brecht „Kaukázusi krétakör” című darabját. Ez lesz az új Madách Színház első bemutatója.

A második világháború végén vagyunk Grúziában. Két kolhoz harcol egy vitás földdarabért. Az egyik tulajdonának vallja, a másik művelni, öntözni akarja. Melyiké legyen hát? A feleletet a régi kínai krétakör-legenda megidézése adja, amelyet Brecht a feudális idők Grúziájába helyezett.

Gábor Miklós lép a színpadra. Ő az Énekes, a játék rendezője, ha tetszik narrátor, de leginkább az író, aki elbeszél, ítél, gondolatokat és szenvedélyeket ébreszt.

— Régi időkben, véres időkben — kezdi — *Átok-városnak hívta a nép ezt a várost.*

Megelevenedik egy régi húsvétvasárnap délelőtt. A kormányzó gyermekét, Misenkát először viszik a nép közé. De lázadás tör ki, a kormányzót kivégzik, felesége elmenekül — s az előbb még agyondédelgetett gyermek ott marad egyedül.

De még valaki magányos *Átok-városban*: Gruse, a cseléd lány, *Psota Irén*. Most búcsúzott el hadbainduló szerelmestől, Simontól. (Ézt a szerepet *Zenthe Ferenc* játssza.) A lánynak úgy rémlik, mintha a gyermek segítséget kérne tőle. Nézi a szőke kislányt... Túl hosszan nézi. Iszonyú kísértés támad benne a jóra. És hajnalban elindul vele az Északi Hegyek felé.

Aztán egy másik jelenet — a darab egyik csúcspontja —, az esküvő, szikrázik a szerző gúnyjától. Középfallal elválasztott szobát látunk. Baloldalt az ágyban a nagybeteg (*Szénásy Ernő*), aki mit sem tud az esküvőről, mert a házassági üzletet az anyós (*Békés Itala*) intézi. A szoba másik oldalán a meglepődött szomszédnő süketül, leskelődik, csodál-

kozik. Gyászra vártak és nászra érkeztek. Jön a pap (*Újlaky László*), szemlátomást a kocsmából. — *Kész vagy-e lányom?* — kérdi Grusét. *Psota* a gyerekekre néz és halk igennel felel. — *És kész vagy-e fiam?* — fordul *Újlaky* sűrű csuklások között a nagybeteghez. „Fiam” — néma. Ugyanis nincs eszméleténél. *Békés Itala* gyorsan közbevig: — *Persze hogy kész, nem hallottad az igent?*

Ha az egyik jelenetben Brecht szikrázik a gúnytól, a másikban tiszta lírával jellemez. Gruse, akinek a férje mégis csak életben marad, a folyóparton találkozik Simonnal. A hazaérke-

A kormányzóné
(Váradi Hédi)





Gruse (Psota Irén)

Gúny, líra, humor váltakozva hullámszik a színpadon. Most kerül sor a nagy drámai jelenetre, a krétakör-próbára.

Megjelenik a kormányzóné, *Váradi Hédi*, hogy visszakérje gyermekét. Karikírozott mozdulatokkal, hangjában egy csepp szenvelgéssel jelzi a színésznő az anyai érzés hamisságát. Mohóságát annál igazabbul tárja fel. Ez az asszony a pénzt akarja, mert ha nem kapja meg a gyermekeket, oda az örökség.

zett katona megtudja, hogy elkésett. Kifejező színpadi kép. A két szerelmes ott áll a két parton. Körülöttük sárguló nádas. Kevésszavú, szemérmes emberek, így az Énekes beszél helyettük. Szól Simon harcáról, nélkülözéséről, tolmácsolja a lány kétségbeesését. Ezalatt Zenthe Ferenc fásultan egy darab fát farag, Psota Irénnek is csak a szeme szól, de a gesztus, a kétségbeesett tekintet ugyanazt mondja némán, mint amit Gábor a szó segítségével és így a jelenet kettős értéket kap. Aztán vértések érkeznek és elviszik a kis Misát. Olybá tűnik, hiábavaló a lány áldozata.

És ekkor színre lép *Pécsi Sándor*. Ő Azdak, a falusi írnokból lett bíró. A darab utolsó részében jelenik csak meg, mégis úgy tűnik, régen vártuk ezt az embert. Brecht egy nagyszerű humoros jelenetben penderíti be a darab közepébe.

Belép Gruse. Psota Irén játékában eddig a szenvedélyt nagy önuralom tartotta kordában. Most halogatása már lázadást takar, s szeme arról tanúskodik, hogy fájdalma utat tör.

Balról Gábor Miklós figyel, visszafojtott szenvedély árad belőle, hiszen az eddig felépített dráma csúcsához érkezünk. Pécsi körülnéz, felfogja a minden irányból érkező villamos feszültséget. Így szól kísérelőjéhez:

— *Végy egy krétát. Rajzolj egy kört a földre...*

Premier március 24-én...

Nagy Judit



Simon és a gyermek (Zenthe Ferenc és Varga Zsolt)

*

Azdak a törvénykönyvvel (Körmendi János, Pécsi Sándor)

(Kotnyek és Farkas felv.)

